

FUQOROLIK SUDIDA ADVOKATLIK ISHTIROKI

Normamat Ramazonovich Mallayev

Yuridik fanlar nomzodi, dotsent

G'ulomova Zuhra Shahobiddin qizi

Termiz davlat universiteti Advokatlik faoliyati mutaxassisligi 1-kurs tinglovchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17308429>

Annotatsiya. Ushbu maqolada, fuqorolik sudida advokatlik ishtiroki haqida keng fikr va mulohazalar yuritiladi. Advokatning fuqarolik sud ishlarida ishtiroki (vakillik, huquqiy yordam) sudlovda adolat, huquqiy himoya va odil sudlov prinsiplari amalga oshirishining muhim elementi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining qonun hujjatlari va amaliyotidagi so'nggi o'zgarishlar advokatlik institutining huquqiy maqomini va ishtirok etish shakllarini kengaytirishga qaratilgan. Barcha fuqarolar davlat hisobidan advokatdan foydalanish huquqiga ega bo'lishi bilanoq, amalda moddiy imkoniyati kam bo'lganlar yoki yashash joyi cheklangan bo'lganlar uchun bu huquqdan foydalanish qiyinchiliklari mavjud.

Kalit so'zlar: fuqorolik sudi, sud faoliyati, advokat ishtiroki, huquqiy maqom, vakolatlari, hujjat tayyorlash.

PARTICIPATION OF LAWYERS IN CIVIL COURT

Annotation. This article provides a wide range of ideas and considerations about the participation of lawyers in civil court. The participation of a lawyer in civil court cases (representation, legal assistance) is an important element of the implementation of the principles of justice, legal protection and fair trial in the trial. Recent changes in the legislation and practice of the Republic of Uzbekistan are aimed at expanding the legal status of the institute of lawyers and forms of participation. While all citizens have the right to use a lawyer at the expense of the state, in practice there are difficulties in exercising this right for those who have limited financial means or limited place of residence.

Keywords: civil court, judicial activity, participation of a lawyer, legal status, powers, preparation of documents.

УЧАСТИЕ АДВОКАТОВ В ГРАЖДАНСКОМ СУДЕ

Аннотация. В статье представлен широкий спектр идей и соображений об участии адвокатов в гражданском суде. Участие адвоката в гражданских судебных делах (представительство, юридическая помощь) является важным элементом реализации принципов правосудия, правовой защиты и справедливого судебного разбирательства в суде. Недавние изменения в законодательстве и правоприменительной практике Республики Узбекистан направлены на расширение правового статуса института адвокатов и форм их участия. Хотя все граждане имеют право на услуги адвоката за счет государства, на практике возникают трудности в реализации этого права для лиц, имеющих ограниченные финансовые возможности или ограниченное место жительства.

Ключевые слова: гражданский суд, судебная деятельность, участие адвоката, правовой статус, полномочия, подготовка документов.

Kirish. Sud protsesslarining tezligi va huquqshunoslik bilimining turlicha bo'lishi advokatning ishlash salohiyatiga ta'sir ko'rsatadi. Advokatning huquqiy maslahat va hujjatlar tayyorlashida lug'aviy xatolik yoki professional darajasiz ishlash holatlari ham uchray turadi.

Masofaviy ishtirok imkoniyati yaratilsa-da, texnik infratuzilma (internet, videoaloqa vositalari, video va audio yozuv sifatining sifati) masalalari hali hal qilinmagan. Advokatlar va boshqa sud ishtirokchilari uchun masofaviy majburlik yoki muayyan texnik sharoitlar yetishmasligi sud jarayonining adolatga mos bo'lishini zaiflashtirishi mumkin¹. Masalan, advokat xizmatining to'lovi, sudga borib kelish xarajatlari, vakillik tayyorligi kabi masalalar.

Advokatning vakolatlari, ishtirok shakllari, vakillik tartibi, majburiy advokat ishtiroki qaysi hollarda bo'lishi lozimligi kabi norma va moddalar yanada aniqlashtirilishi zarur. "State-funded" yuridik yordam infratuzilmasini kuchaytirish, advokatlarga to'lov, yo'l-chiqish xarajatlari, texnik va huquqiy qo'llab-quvvatlash bo'yicha kafolatlar kuchaytirilishi kerak, ayniqsa kam ta'minlangan shaxslar uchun.

Advokatlar (advokatlar yoki qonuniy vakillar deb ham ataladi) fuqarolik sud jarayonlarida muhim rol o'ynaydi. Ular tomonlarni ifodalaydi, dalillarni tayyorlaydi va taqdim etadi, huquqiy fikrlarni ta'kidlaydi, protsessual adolatni ta'minlaydi va mijozlarning huquqlarini himoya qiladi. Ammo advokatlar qanday ishtirok etishlari kerak - qachon tayinlanishi, qanday tayinlanishi va qanday chegaralar mavjudligi - ko'plab yurisdiksiyalarda rivojlanayotgan qonunlar va sud qoidalari bilan tartibga solinadi.

Tomonlar fuqarolik ishlarini olib borishda malakali yuridik yordam olish huquqiga ega ekanligi sud ishlari bizning fuqarolik protsessual qonunchiligimizda aks ettirilgan. Advokatning vakili yoki fuqarolik adolatiga yordam beradigan shaxs ekanligi haqida bahslashish ish yuritish.

Rossiyalik advokat D.M.Chechotning fikricha, advokatning ishtiroki fuqarolik protsessida vakil sifatida, Adliya boshqaruviga ta'sir qiladi. Fuqarolik protsessini boshlash, harakat sababini o'zgartirish yoki tan olish. Tomonlar fuqarolik ishlarini olib borishda malakali yuridik yordam olish huquqiga ega ekanligi sud ishlari bizning fuqarolik protsessual qonunchiligimizda aks ettirilgan².

Biroq, olimlar davom etmoqda advokatning vakili yoki fuqarolik adolatiga yordam beradigan shaxs ekanligi haqida bahslashish ish yuritish. Rossiyalik advokat D.M. Chechotning fikricha, advokatning ishtiroki fuqarolik protsessida vakil sifatida Adliya boshqaruviga ta'sir qiladi. Fuqarolik protsessini boshlash, harakat sababini o'zgartirish yoki tan olish. O'zbekiston Respublikasining fuqarolik protsessual qonunchiligiga ko'ra, advokatlar fuqarolik sud ishlarida tomonlarning shartnomaviy vakillari sifatida ishtirok etish, uchinchi nizo mavzusiga mustaqil da'volarni taqdim etgan tomonlar va uchinchi shaxslar nizo mavzusiga mustaqil da'volarni taqdim etmaydiganlar.

O'zbekiston Respublikasi fuqarolik protsessual kodeksining 67-moddasi, ishonchli shaxs sudga ishni shartnomaga muvofiq vakilga topshiradi (ixtiyoriy) uning huquqlari va manfaatlarini himoya qilish uchun vakillik qonun. fuqarolik sud ishlarida tomonlarning shartnomaviy vakillari sifatida ishtirok etish, uchinchi nizo mavzusiga mustaqil da'volarni taqdim etgan tomonlar va uchinchi shaxslar nizo mavzusiga mustaqil da'volarni taqdim etmaydiganlar. O'zbekiston Respublikasi fuqarolik protsessual kodeksining 67-moddasi, ishonchli shaxs sudga ishni shartnomaga muvofiq vakilga topshiradi (ixtiyoriy) uning huquqlari va manfaatlarini himoya qilish uchun vakillik qonuniga muvofiq³.

¹ Z.N. Esanova. "Fuqarolik protsessual huquqi" darslik. Toshkent. Yuridik adabiyotlar publish. 2022. 237-bet.

² "Избранные труды по гражданскому процессу" Дмитрий Чечот. 2005. Твердый переплет, суперобложка, 616 стр.

³ O'zbekiston Respublikasi fuqarolik protsessual kodeksining 67-moddasi. <https://lex.uz/docs/3517337>

Masofaviy ishtirok uchun texnik va protsessual kafolatlar yaratish, video aloqa, audio/video yozuvlar, guvoh va ekspertlarning identifikatsiyasi, vakolatli vakillarning ishtiroki kabi protsessual jihatlar tartibga solinishi zarur. Advokatlarning malakasini oshirish, sud amaliyoti, protsessual strategiya, huquqiy yozuvlar va hujjat tayyorlash bo'yicha doimiy professional rivojlanish dasturlari yo'lga qo'yilishi lozim.

Advokatning fuqarolik sudida ishtiroki O'zbekiston sud tizimining adolatlilik, huquqiy himoya va odil sudlov prinsiplarini amalga oshirishida markaziy o'rin egallaydi⁴. So'nggi yillarda davlat hisobidan yuridik yordam ko'rsatish doirasi kengaytirildi, masofaviy ishtirok huquqi joriy etilmoqda, fuqarolik protsessual kodeksida yuqori instansiya bosqichlari va vakillik haqidagi me'yorlar takomillashtirildi. Biroq, huquqiy kafolatlar va amaliy imkoniyatlar orasida hali ham bo'shliqlar mavjud. Advokatlar va sud ishtirokchilari vakolatlarini yaxshi tushunmasligi, resurs yetishmasligi, masofaviy texnologiyalar jihatidan muammolar, va davlat yordamining samaradorligi kabi masalalar hali yechilmagan. Taraqqiyot yo'lida advokat ishtiroki institutini kuchaytirish, sud jarayonining ochiqqligi va huquqiy madaniyatni oshirish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Advokat ish boshlashi uchun advokat guvohnomasini taqdim etish kifoya va advokatga huquq beradigan advokatlar tashkiloti tomonidan berilgan order sudga yuridik yordam so'rab murojaat qilgan shaxsning manfaatlarini himoya qilish. Sud va ularga malakali yuridik yordam ko'rsatish uchun asos ushbu turdagi shartnomaviy (ixtiyoriy) vakillikning paydo bo'lishi kelishuvdir. Advokat ish boshlashi uchun advokat guvohnomasini taqdim etish kifoya va advokatga huquq beradigan advokatlar tashkiloti tomonidan berilgan order sudga yuridik yordam so'rab murojaat qilgan shaxsning manfaatlarini himoya qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Z.N. Esanova. "Fuqarolik protsessual huquqi" darslik. Toshkent. Yuridik adabiyotlar publish. 2022. 237-bet.
2. "Избранные труды по гражданскому процессу" Дмитрий Чечот. 2005. Твердый переплет, суперобложка, 616 стр.
3. O'zbekiston Respublikasi fuqarolik protsessual kodeksining 67-moddasi. <https://lex.uz/docs/3517337>
4. https://www.norma.uz/oz/bizning_sharhlar/fuqarolik_sud_isklarini_yuritishdagi_asosiy_yangiliklar

⁴https://www.norma.uz/oz/bizning_sharhlar/fuqarolik_sud_isklarini_yuritishdagi_asosiy_yangiliklar